

Nro. 40.

A' FELS. CSÁSZÁR, ÉS AP. KIRALY
KEGYELMES ENGEDELMÉBŐL.

Indúlt Bétsből Kedden November 17-ik napján 1812-dik
esztendőben.

Orosz Birodalom.

A' Frantzia nagy ármáda Oktob. 19-dikén *Moskaut* oda hagyván, *Smolensk* felé közelített, melyről e'képpen írtak *Wilndból* Nov 5 dikén: —,

„A' *Moskauból* ide érkezett leg újabb tudósítások szerint, semmit nem kételkedhattünk az eránt, hogy a' Frantzia fő ármáda, nem fog a' Moskaui vidéken téli szállásra menni. Olyan mozdulások vétettek észre az ármádánál, melyek azt mütatták, hogy ezt a' véghetetlen nagyságú elégett helyet, az Orosz Birodalom' leg első és hajdanában legszebben virágzott fő városának maradványát, oda fogják hagyni a' Frantzia és egyéb szöveteéges seregek. Ez a' vélekedés bé is telyesedik. *Napoleon* Császár Oktob. 19-

dikén oda hagyta a' *Kremlet*, és fő hadi szállását a' *Troiskoi* nevű kastélyba tétette által (Mind ezek az itt következő helyek a' *Moskauból Masaisk* felé jövő nagy úthoz képeest szólván, a' bal, vagy *Kaluga* felé menő út felé esnek), a' hol 20-dikban is meg maradt; az után a' magavalóságos czélzásának eltittkolása végett az ármádával egy oldalfélt való fordulást tétetvén, 21-dikben *Ignatziowba*, 22 dikben pedig *Fominskoibe* jött hadi szállásával; 23-dikban *Borowskban* volt a' Császári fő hadi szállás. Október 22-dikén történt, hogy a' *Trevisói* Hertzeg Marschal *Mortier Wereja* felé fordulván seregével, a' *Sándor* Császár Adjutánsát Gen. *Vincigródet*, éppen midőn abban foglalatoskodott volna, hogy 500 Kozákokkal a' *Frantzia* hadi líneán keresztül vágjon, elfogta. —

„Az Orosz ármáda, azolta, hogy *Moskau* mellett elmenvén a' *Vladimir* felé menő útról eltért és *Kalugához* érkezett, folytában a' *Nara* vize mellett *Tarutinónál* feküdt sántzokkal meg erőssítetve lévő lógerben. Azt az egy tsatát kivévén, melly Oktob. 18-dikán a' *Frantzia* ármáda előljáró tsapatjai és a' Kozákok között történt, 's a' melyben a' *Nápolyi* Király magát ditsőséggel fedte-bé, mind eddig az ideig tsendesen nyúgodott az Orosz ármáda az említett lógerben. Hanem ekkor, t. i. Oktob. 18-dikán, észbe vévén azt, hogy a' *Frantzia* ármáda a' *Kaluga* felé menő egyenes úton, feléje útnak indult legyen, azonnal felkerekedett a' maga tanyájából, és *Maloiaroslaweoz* nevű kised város felé kezdett nyomúlni. *Napoleon* Császár, azonnal, hogy az Orosz ármádának ezen mozdulását

eszébe vette, a' maga ármádáját, melly már ekkor *Wereja* felé folytatta útját, megállította, és az Olasz Vice-Királynak megparantsólta, hogy a' feléje menő Orosz ármádának menjen eleibe. Generális *Delczon* a' Vice-Király' előjáró seregével Oktober 23 dikán a' *Prottwa* vize bal partjára *Maloiaroslawecz* mellé megérkezett, 's ezen víznek az általmenetelre alkalmas pontját elfoglalván, ott a' hídakat helyre állította. Az Oroszoknak két osztályaik Oktober 24-dikére víradó éjjel a' nevezett várost, és a' víznek jobb partja felől lévő igen jó fekvésű halmokat elfoglalták. A' tsata akkor reggel elkezdődött, és nem soká a' város mellé az egész Orosz ármáda megérkezett. A' *Deltzon*, *Broussiers*, és *Pino* vezérlések alatt lévő Oszáiyok, az Olasz testőröz seregekkel egyetemben, az egész reggelt verekedéssel töltötték-el. Az ellenség mindent elkövetett, hogy ezen igen jó fekvésben megmaradjon. de kiverettetett belőlle rendkívül való veszéssel. —

„Oktober' 24-dikén *Gorodina* nevű faluban (*Maloiaroslawecz*től északra valami 1 óra távolságra) volt a' Fr. hadi szállás. —

Oktober' 25-dikén az egész Frantzia ármádia azon a' helyen gyülekezett volt *Maloiaroslawecz* városa megett özsze, melly helyyen egy nappal az előtt az ellenséges ármáda feküdt. A' Császár maga is bé ment ezen kis városba; ló háton körül járta a' szélső vigyázók' líneáját; 's az ellenség' fekvését recognoscirozván, a' következő napon történendő ütközetre nézve minden rendeléseket megtett: hanem az Oroszok magokat 26-dikra vírradó éjjel ismét vissza von-

ván, 's az *Eckmühli* Hertzeg (M. Davoust) az ellenségnek kergetésére hátra hagyattatván, a' Fr. ármádának több része, ismét *Wereja* felé folytatta útját."

„Azolta, hogy az Orosz ármáda magát Október' 26-ikán e'képpen vissza vonta, semmi veredések nem történtek; a' Fr. Császári fő hadiszállás November' 2-ikán *Wiasmában* volt, és úgy látszott, hogy a' nagy ármáda a' Dűna vize felé folytatta útját."

Azon Olvasóink, a' kik az 1806-ik esztendőbe foyt történetekre vissza emlékezni kívánnak; méltó figyelmetességgel elolvashatják az itt következő levelet. Ezt 1806 ban Deczember 20-dikén írta volt *Moskauból* ennek elégetője Gróf *Rastopschin* a' Császárához: —,

„Császár! Az esküvés, mellyet a' Felséged' kezébe letettem, hűségem' kezessége Felséged előtt. Egy keresztény embernek, egy hűség alattvalónak kötelességét telyesítem, midőn Felségedet bizonyos dolgok eránt figyelmetessé teszem, mellyeknek kitanulására éngem' a' jelenvaló környűállások, az emberek' megismerése, 's az a' buzgóság vezéreltek, a' melly buzgóság éngem a' haza ditsóssége, és a' nemesség' megtartatása eránt lelkesít, mellyet a' trónus' gyámolának lenni maga Felséged is megismért. Ez a' fényes gyülekezet (a' nemesség) a' *Pojarsky* és *Minine* lelkétől elevenítettvén, mindenét feláldozza a' hazáért, és büszke, hogy az Orosz nevet viselheti. A' militzia (regulátlan katonaság), melly már organizáltatva van, általhághatatlan gátat teszen a' világ' ellensége eleibe, és meg fogja véllé bánatni annak kívánását, hogy

abba az Istentől oltalmaztatott Országba bérontott, mellybe 100 esztendőktől fogva semmi féle ellenség bétenni nem mérészlette a' lábát. —

„Hanem mind ezek az eszközök, mind ezek a' készülétek haszontalanok lesznek, ha a' nép a' képzelt szabadság' megnyerésének óhajtása által a' nemesség' veszedelmére lázzasztódik, melly most annyival könnyebben néki adhatná magát a' tüübödésnek, hogy szemei előtt áll a' Frantziák' példája, és elkészítette van az által a' boldogtalan megvilágosodás által, mellynek a' törvények' és trónusok' felfordulása elkerülhetetlen következesei. —

„Az idegeneknek az Orosz birodalomból lett elküldtetések semmi jót nem szűlt; mivel hogy 40 idegen között alig találtatott egy, a' ki arra határozta volna magát, hogy eltávozzék azon országból, mellyben az idegen betsűntetik, és szerentsés lehet. A' Frantziák, a' kik ezen környülállások között nálunk a' hazafiúi hitet letették, azt tsak félelemből, vagy az itt maradhatás' kívánásából tselekedték, de le nem tettek leg kissebbet is abból a' hajlandóságból, mellyel az Orosz Birodalom' ártalmára törekednek; tsak Napoleont várják, hogy szabadokká tehesék magokat. Császár! tisztítsa - meg Felseged ezektől az Orosz Birodalmat; parantsólja - meg Felseged, hogy a' papokon kívül mind küldetessenek - ki a' határról ezek az istentelenek, kiknek boldogtalan befolyások az eltevedett alattvalóknak lelkeket és elméjeket megvesztegeri. —

„Hivatalom, esküvésém, lelkesemérete parantsólja, hogy megteleljek szent kötelességemnek, szemei eleibe terjesztvén Felsegednek az

igazságot. A' Mindenhatónak nevében kérem tehát Felségedet, hogy az elmúltakra, a' jövődőre, a' *Stepanoff* árulásaira, az elmékre indúlatjaikra, a' *Philosophiára*, a' *Martinistákra*, és a' *Moskai* militzia' *Kommendánsának* választására emlékezzék. Mutassa magát néhány napokig ezen fő városban, hogy Felséges jelenléte az egyenetlenkedés, a' törvényekről való elfelejtkezés, 's az előljáróknak megvettetések által tsaknem egészen kióltatottszeretetet, a' lakosok' szíveikben eleveníttse fel. —,

„Felségednek

„alázatos és hűséges szolgája

Gróf Rastopschin.

Ezt a' levelet minden jegyzés nélkül adta ki a' *Monitör*. Ugyan ezen alkalmatossággal több Orosz levelet is adott ki. I'yen *Gen. Markoffnak* egy levele, mellyet ő *Moskai*ból a' múlt Sept 5-dikén küldött *Rastopschin*hoz. Ennek elején az Orosz nagy tábornak akkori mozgásairól ír (mellyek már elégge tudva vagynak), 's e'képpen végzi szavait: — „*Barklay de Tolly* folytatában megmarad az első ármáda vezérlésében és a' hadi ministerségben. Még mind folytatja a' —ral (nem íratik kivel) való levelezést. Rút magaviseletéért semmit sem szóllottak néki; de úgy látszik, hogy *Hertzeg Kutusow* azért tétetett a' két ármádának fő vezérjékké, hogy azoknak addig vólt két vezérjeik (*Barklay de Tolly*, és *hertzeg Bagration*, ki már meghalt), nem voltak egymással egyetértésben.“

„*Markoff.*

Ezután következnek még a' *Monitör*ben valami *Leppich* nevű embernek három levelei, ki-

nek neve után azt a' jegyzést teszi a' Monitör, hogy ez a' *Leppich* nem egyéb, hanem egy *charlatan mechanicus*, 's mint látszik a' már tudva lévő pokolbéli machinának (a' nagy levegői golyóbisnak) igazgatója volt légyen, a' kinek *Rastopschin* küldözte a' munkához kívántató sok pénzt. —

Ennek háromlevelei *Rastopschinhez* ezek: —

1)-ső levél. Aug. 11-dikén 1812: — „Kérem az Urat, küldjön ezen alkalmatosságtól Bankó Obligátziókban 12,000 Rubeleket. Tisztelem Ex.ádat, és vagyok, etc. —“

„*Leppich*.”

2) dik levél; Sept. 5-dikén, 1812: — „Nem képzelheti Exc.ád, melly sok munkába kerüljön nékem az én golyóbisomnak megkészítése. Dolgosaimnak leg kissebb gyakorlottságok sem lévén a' munkában, mindenhez magamnak kell látni, 's minthogy oroszúl nem tudok, tsak német embereket vehettem-fel. Mind ezek az akadályok meggátoltak abban, hogy ma a' levegőbe felevezhessek. Végezetre tsakugyan készen van már most a' golyóbis. Holnap déltájban tsalhatatlanúl fel fogok evezni, 's néhány óráknak eltélések után, *Moskauból* leg alább meszszenéző tsővel szemlélni lehet a' golyóbist a' levegőben. —“

„*Leppich*”

3)-dik levél; Sept. 8-dikén, 1812: — „Gróf uram! nem képzelheti Exc.ád, melly sok nehézséggel kell küszködnöm, hogy fe'tételemben fel ne süljek; mindenek között pedig leg inkább kedvetlenít az, hogy tegnap, mikor már mindezek készen vóltak, a' machina' rúgói nem tettek ol-

lyan szolgálatot, a' millyent kellett volna tenniük, mivelhogy az atzél, mellyből készültek, rossz vólt; szárnyaim' segedeimék által tsakugyan jól felment a' machina: de ekkór a' rúgók törtek-el, melly miatt felbe kellett hagynom a' munkát. A' golyóbis meg van tóltve, 's a' több hozzá tartozó készültek is mind jó rendben vannak; nagyon megörvendeztette Exc.ád, ha mind ezekről személyesen meggyőződni kívánván, a' maga jelenlétével megtisztelne. Ezen időhatalásnak, mint mondáuk, egyedül tsak a' rossz atzél az oka, pedig egész Moskuban nem lehet ennél jobbat találni. De megígérte nékem egy valaki, hogy szerez jó atzélt, 's az áltai ki fog éngem' segíteni a' bajból, 's azután mindenek jól fognak menni."

(Már jó ideje, hogy megjegyezték a' közönséges levelek, hogy ez a' levegői golyóbis, az egész hozzá tartozó históriával, levelezéssel, 's lármával egyetemben, nem egyéb, hanem tsak vakítás, és arra szolgálta ó fogás vólt, hogy a' *Moskai* lakosok meg ne sajdíthassák azt, hogy ezen város azon esetben, ha a' Frantzia ármádát oda tsakugyan bé kell botsátani, minden szegletein meg fog gyújtatni; a' mellyre használtattak végezetre valósággal is azok a' gyújtó eszközök, mellyeken *Leppich* oly sokáig munkálódott más szin alatt).

A' *Smolenski* és *Moskai* tsatáról is jöttek ki újabb és hosszú tudósítások; de ezek is mind tsak a' régibb és már tudva levő dolgokat adják más szókkal elő, melyre nézve most elhalgathatjuk őket.

Még Octóber 14-dikén e'képpen írt volt egy Frantzia tiszt *Moskwából* a' Párisi újságírókhoz, név szerént a' *Journal de l' Empir'* kiadójához: —,

„Naponként érkeznek hozzánk a' segítségek; ármádáink rettentő tekintetet mutatnak: ennekfelette meggyógyult sebeseink is nagy számmal visszaérkeztek már Regimentjeinkhez, a' kiknek meggyógyulásokat különösen segéllette az itt lévő egészséges levegő, 's az idei szép idő. A' szerintse minden tekintetben kedvez nekünk; a' tél közönségesen hamar bé szokott itt állani: nekünk leg szebb őszi időnk járt. Ez előtt tsak két nappal láttuk esni a' havat. Minden készüléteket teszünk a' téli szállásokra való menetelhez. Egy ország sints a' világon, a' hol az emberek jobban hozzá vólnának készülve a' téli hideghez, mint itt; mellyet még nagyobb tökéletességre fog itt vinni a' Frantzia industria. Alig lehet azt a' könnyüseget képzelni, mellyel a' mi katonáink minden féle climához hozzá tudnak szokni, 's mindenféle szokásokat és rendtartásokat fel tudnak venni. Egyátallyában nintsen semmi fogyatkozásunk; jó ruhánk van; elég tüzi fánk, elég eleségünk van. A' mi az időtöltésbéli gyönyörúségeket illeti, meg kell vallanunk, hogy ezen tekintetben nints ugyan semmi bőségünk; de theátromunk is van olyan, a' millyennel Páris-tól 700 óra távolságra megelégedhetünk. Olykor olykor szemlélünk megérkezni hozzánk Orosz szökevényeket is, a' kik többire Lengyelek lévén, honnyi zászlóik alá térnek vissza. Mind ezek egy szájjal erősítik, hogy az Orosz ármá-

da rossz állapotban van; a' tsapatoknak csak az első sora áll rendes katonákból, a' többek tsupa paraszt rekruták, rossz a' fegyverek és ruházatjuk. Napoleon Császár csak nem szüntelen lóháton ül; alig telik -el egy nap, a' mellyen mustrát ne tartana, vagy új sántzoknak építetések eránt ne tenne rendeléseket, vagy az ispotályokat meg ne látogatná. Ez a' szüntelen való mozgás igen hasznos az egésséginek; 20 esztendőnek lefolyások alatt soha nem vót ő F. ge egészségesebb, mint a' fegyvertörégés és a' tábori viszontagságok között."

Mely zűrzavarosok lehettek az Orosz birodalom északi részeiben 's különösen Petersburgban September' utolsó 's Oktober' első heteiben a' környűállások, megítélhetni a' következő levélből: —,

„*Stockholm* Oktober' 20-dikán Minden tudósít saink, melyeket az Orosz Birodalmából veszünk, igen keservesek. *Petersburgból* minden felkelhető vagyon, a' minek csak lehet betse van, rész szerint *Archangelbe*, rész szerint *Finnland* ába hordattatik nagy sietséggel. Az *Abbi* levelek szerint olyan útasítás érkezett oda, hogy *Báró Armfeld*, kire a' van, mint mondják bízva, hogy ezen városban az Orosz Császári familia számára szállásokat készítsen, minden órán meg fog oda érkezni, abban az esetben, hogy ha ő Felségek Pétersburgot oda hagyni kente ennétnének. Innen a' *Stockholmi* kikötőhelyből sok üres hajók eleveztek-el *Finnlandia* felé, azért, hogy olyan portékákat rakjanak ott fel, a' mellyek hátorságnak okáért Svétziába küldetnek által. — Nállunk egyéb eránt mostanában minden hadi mozgások megszüntek; Rege mentjeink téli szállásokra mentek. — Némelly külső levelek szerint olyan készülétek vétetődtek észre a' *Cronstadti* kikötőhelyben, hogy az Orosz hadi hajós sereg abban az esetben, ha a' *Franzia* ármáda miatt veszedelemmel találna fenye-

gettetni, azonnal elevezhessen az Angliai kikötőhelyekbe.

Török Birodalom.

Oktober 10-dikén írták Konstantinápolyból, hogy a pestis, melly ott egy idő óta uralkodni kezdett, kegyetlenséggel dühösködik. Azon emberek számát, a kik itt a döghalálnak már áldozatjává lettek, a belső várost és annak külső részeit együtt vévén, 70 ezerre teszik. Vagy két rendbéli nagy égés is sok pusztítást tett a külső városokban mostanság. Az elégett házak, magazinumok, és kalmárbóltok száma ezerre teik.

Hasonló kegyetlenséggel kezdett a pestis dühösködni *Smirnában* is; sőt *Adrinapolyban* is mutatni kezdte már a maga nyomait. Valami kereskedő hajók, mellyek az Orosz partok mellől érkeztek meg a Konstantinápolyi kikötőhelybe, azt a hírt hozták, hogy az *Odessában*, ezen népes és nevezetes kereskedő Orosz városban egy időtől fogva uralkodni kezdett pestis, már Krimiaiba is által hatott volna.

A leg újabb újságaink ezek:

A legújabb tudósítás, a melly ma a Fr. nagy ármacától kezünkhöz érkezett, *Moskauból* Oktober 23-dikán, *Warschauból* pedig November 10-dikén indult. A veleje ennyiben áll: —,

Napoleon Császárnak *Moskauból* Oktober 19-dikén történt eltávozása után; a *Trevisói* Herzeg (M. *Mortier*) hagyattatott hátra a *Kremelben*, oly rendeléssel, hogy minden katonai épületeket és erősségeket vettessen fel, a mit ő 23-dikban reggeli 2 órákar telyesítvén, azután onnét a leg hátulsó sereggel eljött. Minthogy pedig H. *Kutusow* az Orosz ármárával még ekkor is oda nem hagyta vala azon tanyáját, a melly *Kalugához* képpeszt északra oldalfélt állott, tehát a Frantzia ármáda olyan oldalfélt való fordúlást tett arra felé, a *Borowsk* felé menő országúton, hogy ezáltal a nehézbagázzsiának és az ármáda több részének *Smolensk* felé való út-

ja, fedeztessék (Ez a' fordulás okozta azokat a' verekedéseket, melyekről újságunk elején a' *Wilnai* tudósításban rövid leírás tétellett).

Marschal *Victor* és *St. Cyr*, seregeiket a' *Düna* bal partja mellett *Ullánd* ösrsze tsatolták, hogy *Polotzk*nál a' *Wittgenstein* ármádájának dolgot adjanak.

A' Hertzeg *Schwartzenberg* vezérlése alatt lévő *Austriai* segítő ármádától a' folyó hónap 5-dikén indultak utolsó tudósításaink. Az ő Hertzege fő hadi szállása ekkor *Bielskben*, előjáró isapatja *Orlában* (a' *Narew* felső részei felé ezen víznek bal partja felől) állott.

Spanyol Ország.

A' Spanyol Király *Jósef Napoleon* a' Párisi újságok szerint *Oktober 16* dikán indult vissza, az úgy nevezett *Közép* és a' Marschal *Soult* vezérlése alatt lévő *Déli* ármádákkal *Madrid* felé.

Azt írják *Vittoriából*, hogy azok a' *Frantziák*, a' kik az *Anglusoknak* *Burgos* mellől való eltávozások után ezen varba bementek, *Generális Dubretont*, a' ki ezt oly dúséretesen oltalmazta és megtartotta, győzedelmi szekérbe ültették, és úgy hordozták széllyel az úttzákon.

Annak a' *Frantzia* seregek számát, melly a' Királlyal *Madrid* felé nyomúl, 80 ezerre teszi a' Párisi újságok, és azt erősítik, hogy ez a' sereg már megérkezett volna *Madridba*. Marschal *Suchet* hátra maradott *Valentziában* ezen tartománynak az *Alicantében* tanyázó *Anglus* és *insurgens* seregek ellen való fedezésre.

Hír - a d á s.

Ezennel hírül adatik, hogy az *Ungvári Királyi Kamerális* uradalom, a' folyó esztendőben *Deczembernek 23*-dikán, egy itt *Ungvár városában* lévő *Apatikáját* a' mellette lévő házzal együtt, a' melly két szobából, egy konyhából, és egy *laboratoriumból* áll, *licitatio* által eladatattja, melyre nézve a' kiknek a' megvevésre kedvek leszen, az itt napon megjelenhetnek.